

Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi liikmetest 1792–1918

MÄRT UUSTALU

Sissejuhatus

Aastatel 1792–1939 eksisteerinud Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi (edaspidi sotsieteet) rolli ja mõju siinse piirkonna põllumajanduse üldisele arengule on raske alahinnata. Teema aktuaalsusele viitavad nii seni avaldatud uurimused¹ kui ka 2012. aasta sügisel toimunud Tartu Ülikooli ajaloo muuseumi teemakonverents. Sotsieteedi tegevust on uuritud mitmes plaanis. Kummatigi on kirjanduses vähem tähelepanu pälvinud sotsieteedi liikmeskond. Rohkem on teada sotsieteeti juhtinud presidentide tegevusest (nimekiri vt lisa 1), mis on igati loogiline, arvestades nende mõju seltsi juhtimisele ja asjaolu, et enamasti oli nende näol tegemist ühiskonnaelu aktiivsete tegelastega. Eelnevat arvestades võtangi artiklis vaatluse alla sotsieteedi liikmeskonna.² Eesmärk on anda ülevaade

¹ Näiteks: Hans Dieter von Engelhardt, Hubertus Neuschäffer. *Die Livländische Gemeinnützige und Ökonomische Sozietät (1792–1939). Ein Beitrag zur Agrargeschichte des Ostseeraums*, Quellen und Studien zur baltischen Geschichte, Bd. 5, hrsg. Paul Kaegbein, Gert von Pistohlkors (Köln-Wien: Böhlau Verlag, 1983); Sirje Kivimäe (toim), *Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsieteet 200. Akadeemilise Baltisaksa Kultuuri Seltsi konverentsi materjale. 25. september 1992 Tartus* (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1994).

² Sotsieteedi tegevliikmete loetelu 1915. aastani on artikli lõpus, vt lisa 2.

liikmeskonna (iseäranis tegevliikmeskonna) struktuurist ja koosseisust. Ühe uurimisprobleemina olen püüdnud välja selgitada, milline oli sotsieteedi liikmete hulgas Põhja-Liivimaa ehk eestikeelse Liivimaa ja Lõuna-Liivimaa ehk läti keelse Liivimaa mõisnike osakaal. Kuna sotsieteedi näol oli tegemist igati edumeelse ühendusega, siis pakub huvi selle liikmete hariduslik taust ja ettevalmistus (kas neil oli kõrgharidus, millistes ülikoolides nad õppisid, millistel erialadel jms). See on teine suurem uurimisprobleem. Siinkohal tahan öelda, et artiklis ei uuri ma iga üksikliikme rolli sotsieteedi tegevuses. See nõuaks põhjalikke uuringuid ja ei ole praeguse uurimisseisu juures võimalik.

Artikkel põhineb suures osas materjalidel, mis on hoiul ajalooarhiivis Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi fondis.³ Selles leidub nii sotsieteedi koostatud liikmete loetelu⁴ kui ka personaalne kartoteek,⁵ mida ei ole senini teadaolevalt palju kasutatud. Artiklis tuuakse need materjalid täiendatud kujul teaduskäibesse.⁶

Artikli ajalisteks piirideks on aastad 1792–1918 ehk ajalõik sotsieteedi esimeste liikmete vastuvõtmisest kuni ajani, mil sotsieteedi tegevus poliitiliste sündmuste taustal senisel kujul lakkas ja jätkus hoopis teistel alustel.

Sotsieteedi liikmetest üldisemalt

Sotsieteedi liikmeskonna võib jagada kolme kategooriasse. Olulisi ma grupi moodustasid korralised ehk tegevliikmed (sks k *ordentliche Mitglieder*). Kõige arvukamalt oli sotsieteedil auliikmeid (*Ehrenmitglieder*). Omaette kategooriaks olid veel korrespondent- ehk kirjajahetajaliikmed (*correspondirenden Mitglieder*), keda võib arvuli-

³ EAA, f 1185.

⁴ Sotsieteedi liikmete, presidentide, sekretäride, varahoidjate, arhivaaride ja raamatukoguhoidjate nimekiri 1792–1915 (1915?). EAA, 1185-1-1231.

⁵ Liivimaa ökonoomilise sotsieteedi tegevliikmete tähestikuline nimekiri 1792–1918 (1925). EAA, 1185-1-1204.

⁶ Muidu väga informatiivsed loendid ei ole liikmete isikuandmetes tihti kuigivõrd põhjalikud. Nii mõnegi liikme puhul on kirjas vaid eesnime initsiaal ja amet sotsieteeti astumise ajal. See on raskendanud mõne liikme isiku kindlakstegemist ja on nõudnud mahukaid lisauuringuid. Kolme tegevliikme isik ongi jäänud täpselt tuvastamata või on jäänud õhku küsitavusi. Nendeks on kapten von Engelhardt (võib-olla Viršene mõisnik Georg Karl Gustav von Engelhardt), C. von Maydell ja W. von Klot.

selt lugeda marginaalseks. Kaht viimati nimetatud gruppi käsitlen lühidalt hiljem.

Sotsieteedi asutaja, Riia rikka patriitsiperekonna⁷ liikme Peter Heinrich Blanckenhageni (1723–1794) soov oli, et sotsieteet koosneks 13 tegevliikmest.⁸ Nende hulgast tuli valida president ja varahoidja (*Schatzmeister*).⁹ Kui presidenti valisid sotsieteedi liikmed igal aastal (valituks osutumiseks oli vajalik häälteenamus), siis varahoidja amet seevastu oli eluaegne.¹⁰ Viitsepresident oli samuti alati tegevliige.¹¹ Liikmeskond pidi lisanduma koopteerimise teel. Neile lisaks

⁷ Blanckenhagenite kohta on esimesi teateid 16. sajandist, mil Simon Blanckenhagen oli Pärnus sealse saksa koguduse pastor. Pärit oli ta ilmselt Pommerist. Tema järeltulijad pidasid Tallinnas mitu põlve kaupmeheametit, Peter Heinrich kolis 18. sajandi keskpaiku Riiga. Suguvõsa aadeldati pärast viimase surma 1794. aastal ja immatrikuleeriti seejärel Liivimaa rüütelkonda (1795) (*Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften*. Teil: Livland, Bd. I (Görlitz: Verlag E. U. Starke, 1929), 15–16.

⁸ Tegevliikmete hulgas oli alati mõni Blanckenhageni suguvõsa esindaja (Engelhardt 1983, lk 22 allmärkus).

⁹ Varahoidjana olid ametis järgmised isikud: 1796–1806 kreisimarssal Friedrich Wilhelm von Taube, 1807–1817 Allaži (*Allasch*) mõisnik kolleegiuminõunik vabahärra Wilhelm von Blanckenhagen, 1818–1826 Vastse-Kuuste (*Neu-Kusthof*) mõisnik, Liivimaa maanõunik Otto Johann Magnus von Richter, 1827–1830 kreisisaadik vabahärra Paul Adolf Gottlieb von Ungern-Sternberg, 1831–1845 maakohtunik Georg Friedrich von Samson, 1846–1867 kreisisaadik doktor August Johann (Friedrich) von Sivers, 1868–1881 Meeri (*Meyershof*) mõisnik Karl Johann von Seidlitz, 1882–1892 Uue-Kastre (*Kaster*) mõisnik Nikolai von Essen, 1893–1896 Karl Georg Wilhelm Maria Nikolaus (Nikolai) von Grote, 1897–1902 Kärde (*Kardis*) mõisnik parun Viktor August Alexander von Stackelberg, 1903–1907 Vaabina (*Uelzen*) mõisnik Karl Gerhard Hermann von Samson-Himmelstjerna ja a-st 1908 Vedu (*Fehtenhof*) mõisnik parun Otto Bruno Peter von Stackelberg (EAA, 1185-1-1231, l. 16).

¹⁰ Sotsieteedi põhikiri, § 4, 20.

¹¹ Selles ametis olid järgmised sotsieteedi liikmed: 1796–1807 kreisimarssal Friedrich Wilhelm von Taube, 1806–1870 Kooraste (*Korast*) mõisnik sillakohtunik vabahärra Karl Gustav Johann von Ungern-Sternberg, 1872–1881 Karl Johann von Seidlitz, 1881–1882 Kuremaa (*Jensel*) mõisnik, Liivimaa maanõunik Eduard Reinhold von Oettingen, 1882–1888 Imukvere (*Immofer*) mõisnik Nikolai Gustav von Klot, 1888–1889 Koigu (*Annenhof*) mõisnik vabahärra Georg Ferdinand von Wrangell, 1889–1897 Kaagjärve (*Kawershof*) mõisnik rittmeister Karl Georg Wilhelm Maria Nikolaus (Nikolai) von Grote, 1897 Uue-Kastre (*Kaster*) mõisnik Nikolai von Essen, 1897–1901 Kärde (*Kardis*) mõisnik parun Viktor August Alexander von Stackelberg, 1901–1902 Luua (*Ludenhof*) mõisnik Alexander Arved Georg von Oettingen, 1902–1908 Kärde (*Kardis*) mõisnik parun Viktor August Alexander von Stackelberg (2. kord), 1908–1913 (esimene viitsepresident) kreisisaadik Axel von Samson-Himmelstjerna, 1908–1914 (teine viitsepresident) Vedu (*Fehtenhof*) mõisnik parun Otto Bruno Peter von Stackelberg, a-st 1913 (esimene viitsepresident) Tilsi (*Tilsit*) mõisnik Woldemar Friedrich Gustav (Wolli) von Roth ja 1913–1915 Omulji (*Homeln*) mõisnik Max von Anrep (EAA, 1185-1-1231, l. 15).

võeti ametisse alaline sekretär,¹² kes aga ei pidanud olema rüütelkonna- resp. tegevliige.¹³ Samuti nagu varahoidja, oli ka alalise sekretäri amet eluaegne.¹⁴ Esimene alaline sekretär valiti 1796. aastal.¹⁵

Iga tegevliige, kes sotsieteeti vastu võeti, kohustus vastavalt põhikirjale maksma liikmemaksu, mille ettemaks tuli õiendada igal poolaastal. Sellest reeglist olid vabastatud vaid need sotsieteedi asutaja Blanckenhageni suguvõsa liikmed, kes põlvnesid temast otseliinis. Liikmemaksu suurust põhikirjas kindlaks ei määratud, iga liige võis tasuda vastavalt oma äranägemisele.¹⁶ Kuna sotsieteedi liikmemakse eraldi uuritud ei ole, siis ei saa praegu teha järeldusi selle kohta, kui palju liikmed oma raha panustasid. See küsimus väärib aga kindlasti uurimist.

Ajavahemikul 1792–1918 valiti sotsieteeti kokku 123 tegevliiget.¹⁷ See aga ei tähenda, et liikmeid oli samapalju. Kuna kaheksa isikut sai sotsieteedi liikmeks kahel korral, saame kokku rääkida 115 erinevast täisliikmest. Neist 24 valiti ajal, mil sotsieteet paiknes Riias (1792–1813), ülejäänud 91 Tartu-ajajärgul. Sotsieteedi liikmeskond täienes uute liikmetega suhteliselt stabiilselt. Arvestades seda, et uute liikmete tegelik valimine leidis aset ajavahemikul 1792–1915, siis lisandus seltsi keskmiselt üks isik aastas. Sotsieteedi asutamisele järgnenud kümnendil said liikmeteks kokku 17 isikut, kellest 13 olid asutajaliikmed ja kes võeti vastu korraga. Kõige arvukamalt valiti liikmeid 1860. aastatel, mil lisandus kogunisti 18 uut liiget. Sellist suurt tõusu saab ilmselt seletada põlvkondade vahetusega, mis tol kümnendil aset leidis.

¹² Sotsieteedi alaliste sekretäridena olid ametis järgmised isikud: 1796–1800 Georg Friedrich Parrot, 1801–1811 Wilhelm Christian Friebe, 1812–1839 Andreas von Löwis of Menar, 1840–1859 Wilhelm von Hehn, 1860–1867 magister Carl Georg Franz Hehn, 1869–1872 Urvaste (*Urbs*) mõisnik Hermann Klaudius von Samson-Himmelstjerna, 1873–1876 doktor Bernhard von Bruemmer ja a-st 1876 kandidaat Gustav von Stryk (EAA, 1185-1-1231, l. 17). Sekretäridest oli sotsieteedi täieõiguslik liige vaid Samson-Himmelstjerna. Ülejäänud peale Löwis of Menari ja Bruemmeri olid auliikmed. Liivimaa rüütelkonda ei kuulunud Parrot, Friebe ja mõlemad Hehnid.

¹³ Hubertus Neuschäffer, „Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsieteet ning tema vahetõus rüütelkonnaga”, Sirje Kivimäe (toim), *Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsieteet 200. Akadeemilise Baltisaksa Kultuuri Seltsi konverentsi materjale. 25. september 1992 Tartus* (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1994), 21–31, siin 26.

¹⁴ Sotsieteedi põhikiri, § 26.

¹⁵ EAA, 1185-1-1231, l. 16.

¹⁶ Sotsieteedi põhikiri, § 42.

¹⁷ EAA, 1185-1-1231, l. 1–6.

Blanckenhagen määras sotsieteeti rajades kindlaks, et seda hakkab kandma Liivimaa aadel, kelle all ta pidas silmas Liivimaa rüütelkonda.¹⁸ Nii moodustasidki sotsieteedi liikmeskonna Liivimaa rüütelkonda vastuvõetud mõisnikud. Sellel reeglil oli aga üks erand.¹⁹ Nimelt valiti 1862. aastal tegevliikmeks Wassili von Zuckerbecker (1807–1869), kes küll kuulus aadliseisusse²⁰ ja oli mõisaomanik,²¹ aga rüütelkonda teda kunagi siiski ei immatrikuleeritud. Mispärast tema puhul selline erand tehti, ei ole teada.²² Seega võib sotsieteeti pidada eelkõige Liivimaa aadlikke ühendavaks seltsiks. Eesti- ja Kuramaa aadlikud said üldjuhul vaid auliikmeteks. Ainus erand oli Otto Magnus von Gruenewaldt (1801–1890), kes oli tegevliikmena Eestimaa maanõunik (1857–1858) ja Järvamaal Peetri kihelkonnas Koigi (*Koik*)²³ rüütlimõisa omanik. Et Gruenewaldt kuulus samal ajal ka Liivimaa rüütelkonda²⁴ ja oli Liivimaal mõisaomanik²⁵, võib teda lugeda siiski liivimaalaseks.

Blanckenhageni visioonis pidi sotsieteedist kujunema põllumeesete eliiti ühendav selts, mille liikmed on piisavalt jõukad ja edumeel-

¹⁸ Neuschäffer, 25.

¹⁹ Kirjanduses on see fakt jäänud tähelepanuta. Tavaliselt kohtab väidet, et sotsieteedi liikmeskonna moodustasid 100% Liivimaa rüütelkonna liikmed. Vt nt Neuschäffer, 21.

²⁰ Tema isa Riia kaupmees Friedrich Wilhelm Zuckerbercker (1770–?) oli 1806. aastal omandanud Püha Rooma keisririigi aadliku tiitli ja kandis ametlikult tiitlit Zuckerbecker von Buschen (*Deutschbaltisches Biographisches Lexikon 1710–1960*, hrsg. Wilhelm Lenz (Köln-Wien, Böhlau Verlag, 1970), 901).

²¹ Talle kuulus Võnnu kreisis Rauna kihelkonnas Baižkalni (*Friedrichshof*) mõis, mille ta oli 1842. aastal pärinud oma onult (Leonhard von Stryk, *Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands. Zweiter Teil. Der lettische District* (Dresden: Druck von Albanus'schen Buchdruckerei, 1885), 305). Liivimaal oli vastavalt 1710. aasta kapitulatsiooni tingimustele luba mõisaid pidada ka Riia patriitskonna liikmetel. Erinevalt Eestimaa kubermangust võisid alates 1845. aastast Liivimaal mõisaid pidada kõik aadlikud, kuulusid nad siis rüütelkonda või mitte.

²² Ilmselt peeti teda piisavalt teenekaks, et täisliikmeks valida. Zuckerbeckerid ja nende majandatav Baižkalni mõis olid eesrindlikud. Mõisas asus paberivabrik ja seal tegeleti lambakasvatusega. Baižkalni Zuckerbeckerid olid nende esimeste ettevõtlike mõisnike seas, kes hakkasid tegelema meriinolammaste kasvatamisega (*Das Inland*, nr 25, 24. juuni 1863, veerg 397).

²³ Ajalooarhiivi kinnistute register. Nr 210. Koigi. <http://www.eha.ee/kinnistud/kinnistud.php?module=65&op=1> (21.07.2013).

²⁴ Gruenewaldtid võeti 1818. aastal kollektiivselt Liivimaa rüütelkonda vastu (*Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften. Teil: Estland*, Bd II (Görlitz: Verlag E. U. Starke, 1930), 46).

²⁵ Ta päris 1832. aastal Viljandimaal Pilistvere kihelkonnas Laimetsa (*Laimetz*) ja Jalametsa (*Jallametz*) mõisad (Leonhard von Stryk, *Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands. Erster Teil. Der estnische District* (Dorpat: Druck von C. Mattiesen, 1877), 400).

sed. Sellepärast rõhutaski ta, et liikmed peavad olema rüütelkonna hulgast pärit mõisnikud. Kui vaadata liikmeskonda tervikuna, siis saab tõdeda, et enamik neist olidki ettevõtlikud ja väljapaistvad põlumehed ning on leidnud oma koha Eesti ja Läti agraarajaloos. Teadlaste hulk tegevliikmeskonnas oli marginaalne (väljapaistvamad neist näiteks Middendorff, Seidlitz, Knieriem). Sotsieteedi liikmeid valides järgiti joont, et teadlased said pigemini auliikme staatuse. Sellist hoiakut peegeldab seegi, et tegevliikmeks ei valitud kogu ajalõigu vältel ühtegi kõrgemat sõjaväelast (kindralit).

Seltsi 115 tegevliikmest ligi kolmandik (30 isikut) olid saanud täieõiguslikuks liikmeks pärast seda, kui nad olid olnud mõnda aega auliikme staatuses. Üpris tavapärane oli ka vastupidine protsess: pärast tegevliikmeks olemist valiti märkimisväärne hulk sotsieteedi tegemistes aktiivselt kaasalöönud isikuid auliikmeks. Neid oli kokku 47 ehk ligi pool sotsieteedi liikmeskonnast. Ülejäänud tegevliikmed kuulusid sotsieteeti kuni surmani või siis astusid sellest välja (neid viimaseid oli vähemalt 23).

Sotsieteedi liikmeskonda analüüsides selgub, et mõned aadliperakonnad löid seltsi töös aktiivsemalt kaasa kui teised. Kõige enam tegevliikmeid võrsus Siversite perekonnast, kelle valdused paiknesid peamiselt Tartu- ja Viljandimaal. Kokku valiti Siverseid liikmeks tervelt 13, kellest üks oli aastatel 1900–1902 sotsieteedi president. Selle perekonna Õisu liini puhul saab rääkida suisa perekondlikust traditsioonist: sotsieteedi töös osales liikmena neli põlvkonda Õisu mõisnikke.²⁶ Kui sellele lisada veel kaheksa auliiget, siis saame ühe kõige arvukamalt esindatud suguvõsa. Igati soliidset oli esindatud ka vabahärrade von Wolffide perekond, kes kuulusid 20. sajandi alguses Liivimaa suuremate maaomanike hulka ja kelle valdused paiknesid peamiselt Aluliina (Alüksne)-Gulbene ümbruses. Wolffide hulgast valiti liikmeks seitse perekonnaliiget.²⁷ Sotsieteedi asuta-

²⁶ 1796. aastal valiti tegevliikmeks Õisu mõisnik August Friedrich von Sivers (1766–1823), 1833. aastal tema poeg Friedrich von Sivers (1792–1869), seejärel (1868) poeg August Peter Alexander von Sivers (1825–1876) ja viimaks 1892. aastal viimase poeg Alfred Ferdinand Friedrich von Sivers (1854–1911).

²⁷ Wolffide perekonna ajalugu käsitlev teos nimetab sotsieteedi tegevliikmetena küll kaheksat isikut, kuid arhiiviallikad seda seisukohta ei toeta (Nicolas Frhr. von Wolff, *Die Reichsfreiherrn von Wolff in Livland 1670–1920* (Tartu: K. Matthiesens Buchdruckerei, 1936), 132).

ja Blanckenhageni perekonnast pärines tegevliikmeid kokku kuus, Samson-Himmelstjernasid oli viis. Kolm liiget andsid Liphartid, Mensenkampffid, Oettingenid, Richterid ja Wrangellid. Ülejäänud perekonnad olid esindatud ühe või kahe liikmeka.

Väärib märkimist, et sotsieedei liikmeskonnas ei andnud tooni baltisaksa põlisaadel (*Uradel*). Nii ei olnud tegevliikmete hulgas ühtegi vanade aadlisuguvõsade Tiesenhausenite ja Uexkülliide esindajat.²⁸ Vaid Ungern-Sternbergid olid oma nelja liikmeka solidsemalt esindatud. Pigemini osutusid ettevõtlikumaks perekonnad, kes pärinesid linnapatriitskonna hulgast ja olid tõusnud aadliseisusse suhteliselt hiljuti või olid teenistusaadlikud. Oli ju sotsieedei asutaja Peter Heinrich Blanckenhagengi linnakodaniku päritolu.

Sotsieedei tegevliikmete piirkondlikust päritolust

Kui sotsieedei presidentide²⁹ kohta on teada, et nad pärinesid peaaugjalikult Põhja-Liivimaa distriktist,³⁰ täpsemalt öeldes Tartumaalt,³¹ siis vähem on analüüsitud tegevliikmete piirkondlikku kuuluvust üldisemalt.

Sotsieedei Riia-ajalõigul (1792–1813) valiti tegevliikmeteks kokku 24 Liivimaa rüütelkonna liiget. Liikmeskonnas oli siis selgelt ülekaal mõisnikel, kelle valdused asusid Liivimaa lätikeelses distriktis või olid nad selle piirkonnaga seotud: kokku oli neid 19 (ligi 80%). 13 asutajaliikme seas oli vaid üks, kes pärines Põhja-Liivimaalt – Raadi (*Ratshof*) mõisnik Reinhold Wilhelm von Liphart (1750–1829). Ülejäänud neljast oli üks mõisnik samuti pärit Tartumaalt ja kolm Viljandimaalt. Arvestades sotsieedei paiknemist Riias, saab sellist asjade seisu pidada igati ootuspäraseks.

Sotsieedei kolimisega Tartusse 1813. aastal see tugevalt Läti mõisnike poole kaldu suhe muutus. Nüüd hakati liikmeid valima peamiselt Liivimaa eestikeelse distrikti mõisaomanike seast. Sel ajal

²⁸ Tiesenhausenid olid auliikmete hulgas esindatud kahe, Uexkülliid ühe liikmeka.

²⁹ Presidentide loetelu vt lisa 1.

³⁰ Wolff, 132.

³¹ Presidentide hulgas oli üheksa Tartumaalt pärit isikut. Pärnumaalt valiti presidendiks üks mõisnik. Kolm tulid Lätist: Budberg oli Ranka (*Ramkau*), Berg oli Ropazi (*Rodenpois*) ja Sivers Skriveri (*Römershof*) mõisnik. Sivers oli küll pärit Siversite Ōisu liinist, kuid tema mõis oli siiski Skriveri.

pärinesid 49 tegevliiget Liivimaa Eesti distriktist.³² Seega moodustasid Põhja-Liivimaalt pärit mõisnikud liikmeskonna hulgas enamuse ehk neid oli ligi 54%. Protsent tõuseb veel ühe pügala võrra, kui arvata nende hulka ka Otto Magnus von Gruenewaldt, kelle peamine mõis Koigi asus Eestimaa kubermangus Järvamaal. Sellest järeldub ka, et ehkki Läti mõisaomanikest liikmed kaotasid oma varasema mäekõrguse ülekaalu, jäi nende osakaal kummatigi päris kõrgeks (46%). Kui analüüsida Liivimaa eesti distrikti kreisiti, siis leiab kinnitust hüpotees, et enamik liikmeid oli pärit Tartumaa (48-st 22). Tugevalt olid esindatud ka Viljandimaa (13 liiget) ja Võrumaa (12 tegevliiget). Torkab silma, et äärmiselt kesiselt oli esindatud Pärnumaa, kust valiti sajandi jooksul vaid üks liige – Liivimaa rüütelkonnale eelviimane maamarssal, Audru mõisnik parun Adolf (Alf) Konstantin Jakob Pilar von Pilchau (1851–1925).

Kui hinnata liikmeskonna proportsionaalset jaotust kogu käsitletud ajajärgul (1792–1918), siis saab järeldada, et Läti ala mõisnikel oli sotsieteedi tegevliikmete seas väike ülekaal (59 isikut ehk 52%). Arvestades asjaolu, et kahe liikme kohta täpsem informatsioon puudub, siis võib anda hinnangu, et sotsieteedi liikmeskonnas oli Põhja- ja Lõuna-Liivimaa aadlike esindatus praktiliselt võrdne. Ehkki seda põhikirjas ei sätestatud, saab sellise tulemi taga näha suundumust reguleerida tegevliikmete vastuvõtmist nii, et mõlemad distrikti vahel valitseks tasakaal.

Sotsieteedi tegevliikmete hariduslikust taustast

Arvestades seda, et sotsieteedist kujunes edumeelne selts, tasub kindlasti uurida selle liikmete ettevalmistust ja hariduslikku tausta. Milline oli siis sotsieteedi tegevliikmete haridus? Milliseid erialasid eelistati õppida?

Vaadeldes sotsieteedi liikmeskonda aastatel 1792–1918 tervikuna, on selgelt näha, et seltsi liikmed olid saanud valdavalt väga hea ettevalmistuse. Suurem osa sotsieteedi vastuvõetuist oli lõpetanud mõne välismaa või kodumaise kõrgkooli. Põhjalike biograafiliste uuringute tulemiks on, et 115 liikmest vaid 19 ei käinud ku-

³² Kahe tegevliikme päritolumõisa ei õnnestunud tuvastada.

nagi ülikoolis. Enamikul juhtudel oli põhjus see, et aadlikud tegid juba varakult valiku sõjaväelase kutse kasuks. Sellisel juhul jätkati pärast erru minemist haridusteed mõnes ülikoolis aga haruharva. Nende haridus piirdus siis kas kodus saadud väljaõppega või lõpetasid nad mõne gümnaasiumi. On võimalik, et mitu neist õppis mõnes Venemaa sõjakoolis, kuid andmete puudumisel on selle kohta raske hinnangut anda. Siinkohal peab kindlasti mõningase kahjutundega sedastama, et tervelt 18 tegevliikme kohta ei ole võimalik üldse hinnangut anda, sest teave nende haridustee kohta peaaegu puudub või on lünklik. Kuna ei saa päriselt välistada võimalust, et nende 18 hulgas oli siiski ülikoolistuudiumi lõpetanud, siis võib see üldpilti mõningal määral mõjutada.

Liikmete haridusteed uurides tasub jagada see tinglikult kaheks etapiks: Tartu ülikooli taasavamise eelseks ja järgseks. Kuni 1802. aastani oli Balti provintside elanikel võimalik kõrgemat haridust omandada peaaesjalikult ainult välismaal. Ehkki 1755. aastal oli Moskvast avatud ülikool, eelistasid baltisakslased Saksamaa ülikooli. Moskva ülikooli lõpetanud sotsieteedi liikmeskonnas teadaolevalt ei olnud.

Enne Tartu ülikooli taasavamist 1802. aastal eelistasid tulevased sotsieteedi liikmed käia Saksamaa ülikoolides. Vaid krahv Ludwig August Mellin õppis Itaalias Bologna ülikoolis. Saksamaa ülikoolide seas figureerisid kõige enam Leipzigi ülikool ja Göttingeni ülikool. Georg Friedrich von Samson (1783–1862) sai hariduse Halles Francke instituudis. Mis puutub erialadesse, mida õpiti, siis selle tuvastamine on mõnevõrra keeruline, kuna andmeid selle kohta on napilt. Vaid kuue isiku kohta on eriala teada: valdavalt eelistati õigusteadust. Võib eeldada, et ka ülejäänute hulgas võisid olla enamuses juur- õppinud, aga see jääb täpsete tõendite puudumisel vaid hüpoteesiks. Viis liiget jätkas õpinguid mõnes teises ülikoolis.

Tartu ülikooli taasavamisele järgnenud ajast pärinevad andmed on palju mitmekesisemad ja võimaldavad teha ülevaatlikumaid järeldusi. Üldise trendina võib täheldada, et kõrgkoolina eelistati sel ajal Tartu ülikooli. Isegi kui hiljem täiendati oma teadmisi mõnes välismaa kõrgkoolis, oli esimeseks eelistuseks siiski Tartu ülikool. Üks esimesi, kes sotsieteedi liikmetest Tartu ülikoolis õppis, oli vabahärra Karl Axel Christer von Bruiningk (1782–1848). Neid, kes

õppisid ainult välismaal, oli käputäis. Nendeks olid vabahärrade von Wolffide kaks perekonnaliiget, Karl Eduard von Liphart (1808–1891) ja vabahärra Georg Ferdinand von Wrangell (1848–1889) (ta õppis Karlsruhe polütehnikumis). Kaks aadlikku tegid otsuse õppida küll kodumaal, aga mitte Tartu ülikoolis, vaid Riia polütehnikumis. Venemaa kõrgkoolid ei olnud populaarsed ka sel ajal, vaid parun Woldeemar Friedrich Gustav von Maydell (1855–1905) oli õppinud Peterburis Aleksandri lütseumis. Samuti oli üsna levinud tava pärast Tartu ülikooli lõpetamist end täiendada mõnes teises kõrgkoolis. Ka nüüd eelistati Saksamaad, kus enamasti tudeeriti Berliini ülikoolis. Populaarsemate õppesihtkohtade hulka kuulusid veel Heidelberg ja München.

Teisel ajavahemikul oli erialade valik tunduvalt laiem. Siiski andsid sotsieteedi liikmete erialavalikul tooni peamiselt kaks suunda: majanduslikud erialad (*oec.* ja *oec. pol.*), mis tollal tähendasid peaaesjalikult maamajandust, ja õigusteadus. Esimesi õppis sotsieteedi 25 liiget, juura kasuks otsustas 23 isikut.³³ Teised erialad olid tunduvalt vähem esindatud. Nii näiteks õppis ajalugu vaid üks isik. Liikmete seas ei leidunud mitte ühtegi, kes oleks tudeerinud teoloogiat.

Sotsieteedi auliikmetest ja korrespondentliikmetest

Nagu juba varem nimetatud, moodustasid auliikmed kõige arvukama osa sotsieteedi liikmeskonnast. Auliikmeid hakati valima 1796. aastal, viimased lisandusid 1915. aastal. Vastavalt põhikirjale ei olnud nende arvule ülempiiri kehtestatud.³⁴ Sel ajavahemikul valiti neid kokku 316.³⁵ Siinkohal tuleb muidugi märkida, et üpris arvestatav hulk neist olid kas tulevased või siis endised tegevliikmed.

Erinevalt tegevliikmetest oli auliikmete sotsiaalne koosseis tunduvalt mitmekesisem. Juba põhikirjas oli sätestatud, et nende seas asetuvad esikohale Liivimaa kindralkuberner ja tsiviilkuberner.³⁶

³³ Siinkohal peab märkima, et ei olnud sugugi tavatu õppida ülikoolis mitut eriala. Näiteks sotsieteedi mitu tulevast liiget tudeeris nii majandust kui ka õigusteadust.

³⁴ Sotsieteedi põhikiri, § 2.

³⁵ EAA, 1185-1-1231, l. 1–12.

³⁶ Sotsieteedi põhikiri, § 3.

Nii leiabki auliikmete nimistust järjepidevalt Liivimaa kuberneride nimed. Peale nende kohtab auliikmete seas nimekaid teadlasi, mõisnikke, vaimulikke, raeliikmeid (Riia, Tartu, Tallinna) jt. On muidugi üpris märkimisväärne, et auliikmete hulka kuulus üksjagu nimekaid ja teenekaid põllumehi või ühiskonnaelu tegelasi, kellest mitte kunagi sotsieteedi tegevliikmeid ei saanudki. Neist tuntumad on vast Sangaste mõisnik Friedrich Georg Magnus von Berg (1845–1938) (auliige a-st 1888), professor Alexander Georg von Bunge (1803–1890) (sai auliikmeks 1847. aastal) ja Põltsamaa pastor August Wilhelm Hupel (1737–1819), kes valiti auliikmeks 1797. aastal. Sotsieteedi auliikmete sotsiaalse päritolu analüüsimine eeldaks põhjalikumat uurimustööd. Seega praeguse uurimisseisu juures pole võimalik hinnanguid anda.

Kirjavahetaja- ehk korrespondentliikmed on vast sotsieteedi kõige vähem tuntud liikmete kategooria. Seltsi ajaloo jooksul lisandus neid episoodiliselt ja kokku oli neid suhteliselt vähe (13 isikut). Esimene korrespondentliige valiti 1803. aastal. Seejärel lisandus aastatel 1807–1808 veel kuus isikut. Viimased kaks valiti vastavalt 1875. ja 1887. aastal.³⁷ Ligi pooled neist olid vaimulikud (viis Liivimaalt ja üks Kuramaalt), ülejäänud olid mõisnikud. Üks nimekaim nende seas oli kindlasti juba nimetatud Sangaste mõisnik krahv Friedrich von Berg.

Kokkuvõte

Liivimaa Üldkasuliku ja Õkonoomilise Sotsieteedi liikmeteks valiti ajavahemikul 1792–1918 kokku 115 isikut. Nad kõik, väljaarvatud üks liige, kuulusid Liivimaa rüütelkonda. Enamasti oli nende näol tegemist igati nimekate mõisnikega, kes osutusid ettevõtlikeks põllumeesteks. Selline oli olnud ka sotsieteedi rajaja Peter Heinrich Blanckenhageni nägemus.

Kui sotsieteedi algusaastatel (1792–1813) moodustasid tegevliikmeskonnas enamuse Liivimaa Läti distriktist pärit mõisnikud, siis kogu ajavahemikul olid Põhja- ja Lõuna-Liivimaa esindatud enam-vähem võrdselt. Tartu-ajal (a-st 1813) oli väike enamus Põh-

³⁷ EAA, 1185-1-1231, l. 13.

ja-Liivimaalt pärit liikmetel. Eesti ala kreisidest oli kõige rohkem esindatud Tartumaa. Väärib märkimist, et Pärnumaalt valiti vaid üks liige.

Sotsieteedi liikmeskonna tuumiku moodustasid perekonnad, kes põlvnesid linnapatriitskonna hulgast ja olid aadliseisuse omandanud suhteliselt hiljuti või olid teenistusaadlikud. Silma torkab baltisaksa põlisaadli vähene esindatus. Kõige rohkem tegevliikmeid andis Tartu- ja Viljandimaa mõisnikuperekond von Sivers, kelle esindajaid olid kokku 13. Vabahärrasid Wolffe, kes olid 20. sajandi alguses ühed suuremad Liivimaa maavaldajad, kuulus liikmeskonda seitse. Kuna liikmete seas pidi olema alati keegi Blanckenhagenitest, siis neid oli kogu ajavahemikul kokku kuus. Põlisaadli hulgast olid kõige arvukamalt esindatud Ungern-Sternbergid.

Sotsieteedi liikmeskond oli hea haridusliku tausta ja ettevalmistusega. Ehkki alati ei ole andmed täielikud või mõnel juhul puuduvad sootuks, siis olemasoleva põhjal nähtub, et enamasti oli neil omandatud mõnest ülikoolist kõrgharidus. Enne Tartu ülikooli taasavamist 1802. aastal olid õppekohtadeks Saksamaa ülikoolid, millest enim olid esindatud Leipzig ja Göttingen. Ka pärast 1802. aastat tudeeriti välismaal, kuid selgeks eelistuseks kujunes nüüd Tartu ülikool. Erialadest, mida tulevased liikmed õppisid, joonistuvad välja kaks suunda: majanduserialad (tollal tähendas see ennekõike maamajandust) ja õigusteadus.

Märt Uustalu, MA, on Tartu Ülikooli ajaloo ja arheoloogia instituudi doktorant.

On the Members of the Livonian Public Welfare and Economic Society in 1792–1918

MÄRT UUSTALU

University of Tartu, Institute of History and Archeology,
doctoral student

From 1792 to 1918 altogether 123 people were accepted as active members of the Livonian Public Welfare and Economic Society; eight members were admitted twice, thus, the organisation had altogether 115 members. The enrolment of new members can be considered quite steady: as a rule, 10 new members were admitted within a decade. It was only in the first decade after founding the Society that 17 active members were admitted, 13 of them in 1792. A remarkable number of members enrolled in the 1860s—in relation to a generational shift, 18 estate owners became members of the organisation.

Peter Heinrich von Blanckenhagen, the founder of the Society, had determined that the members of the Society should be members of the Livonian gentry, i.e., the knightage. Most of the 115 members were registered in the matricles of the knightage of Livonia, except Wassili von Zuckerbecker admitted in 1862. The society can be therefore rightfully considered to have united the gentry of Livonia. The estate owners of the neighbouring governorate were appointed honorary members, as a rule. An exception was Otto Magnus von Gruenewaldt, who was a land councillor in Estonia and had estates in both governorates.

The presidents of the Society were mostly from the Estonian district of Livonia, first and foremost from Tartumaa. The members were originally from vastly varied geographic locations. After 1813 and the transferral of the Society to Tartu the membership was dominated by members from the Estonian district, while estate owners from the Latvian district composed 46% of the members.

The greatest number of active members was contributed by the Sivers family (13), whose estates were mainly located in Viljandimaa and Tartumaa. One of the largest land owners of the early 20th century Livonia was the Freiherr von Wolff family, who was represented

with seven members. The Samson–Himmelstjernas contributed five members.

The honorary members were significantly more diverse in their origins. In 1796 the first honorary members were admitted. 316 honorary members were elected until 1918. Besides estate owners; Livonian governors, renowned scientists, church ministers, etc. belonged to the ranks of honorary members. Several former active members also acquired the status of an honorary member. Several well-known agriculturalists, however, never became active members, e.g., the Sangaste estate owner Friedrich von Berg remained an honorary member.

Mitglieder der Livländischen Gemeinnützigen und Ökonomischen Sozietät in den Jahren 1792–1918

MÄRT UUSTALU

Doktorand an der Universität Tartu

Im Zeitraum 1792–1918 wurden insgesamt 123 Mitglieder in die Livländische Gemeinnützige und Ökonomische Sozietät aufgenommen. Allerdings sollte erwähnt werden, dass acht von den 123 Personen zweimal Mitglied wurden. Also sind in dem genannten Zeitraum 115 Personen zum Mitglied der Livländischen Sozietät geworden. Der Zuwachs der Mitgliederzahl war relativ stabil und betrug durchschnittlich ein Mitglied pro Jahr. Als Ausnahme gilt nur das erste Jahrzehnt der Tätigkeit der Sozietät, als 17 Personen aufgenommen wurden – 13 von ihnen im Jahr 1792. In den 1860er Jahren hat die Mitgliederzahl besonders stark zugenommen – dann sind ganze 18 Gutsherren zum Mitglied geworden.

Der Gründer der Sozietät, Peter Heinrich von Blanckenhagen hatte festgelegt, dass die Mitgliedschaft aus dem livländischen Adel, also aus Ritterschaft, bestehen soll. Bei den meisten Mitgliedern traf dies auch zu, eine Ausnahme war nur der 1862 Mitglied gewordene Wassili von Zuckerberg, der nicht zur Ritterschaft gehörte. Also war

die Sozietät eine Gemeinschaft, die den Adel zusammengebracht hat. Die Gutsherren von Nachbargouvernements wurden in der Regel zu Ehrenmitgliedern gewählt. Als Ausnahme gilt vielleicht Otto Magnus von Gruenewaldt, der in der Zeit des Aufnehmens estnischer Landrat und Gutsherr in Koigi (Järvamaa) war. Da er ein Gutshaus auch in Livland besass, kann man ihn eher als einen Livländer betrachten.

Während die Präsidenten der Sozietät zumeist aus dem estnischen Distrikt Livlands und dabei hauptsächlich aus Tartumaa stammten, war die Herkunft der Mitgliedschaft weitaus vielfältiger. Nach dem Jahr 1813, als die Sozietät nach Tartu gebracht wurde, dominierten in der Mitgliedschaft die Mitglieder aus dem estnischen Distrikt. Doch machten die Gutsherren vom Lettischen Gebiet immer noch 46% aus. Wenn man die Mitgliedschaft näher betrachtet, kann man sehen, dass einige Gutsherrenfamilien sich aktiver an den Tätigkeiten der Sozietät beteiligt haben, als die anderen. Zum Beispiel kamen aus der Familie von Sivers, die ihre Grundbesitze in Viljandi- und Tartumaa hatte, insgesamt 13 aktive Mitglieder. Eine der größten Landbesitzerfamilien in Estland Anfang des 20. Jahrhunderts, die Familie von Wolff, war in der Sozietät mit sieben Mitgliedern vertreten. Samson-Himmelstjernas gab es unter den Mitgliedern fünf.

Der Bestand von Ehrenmitgliedern war viel mannigfaltiger als der Bestand der aktiven Mitglieder. Die ersten Ehrenmitglieder wurden im Jahr 1796 aufgenommen. Bis zum Jahr 1918 wurden insgesamt 316 Personen zu Ehrenmitgliedern gewählt, was bedeutet, dass es sie fast dreimal so viel wie aktive Mitglieder gab. Außer Gutsherren gehörten zu den Ehrenmitgliedern auch livländische Gouverneure, manche Wissenschaftler, Pastoren und andere. Viele geehrte Landwirte sind nie vom Ehrenmitglied zum aktiven Mitglied geworden, zum Beispiel der Gutsherr von Sangaste, Friedrich von Berg, der für immer Ehrenmitglied geblieben ist.

Lisa 1. Liivimaa Üldkasuliku Ökonoomilise Sotsieteedi presidendid
1796–1927 (EAA, 1185-1-12, l. 14)

Nr	Ametiaeg	President
1.	1796	riiginõunik vabahärra Leonhard Johann von Budberg
2.	1796 - 1809	riiginõunik Friedrich Reinhold von Berg
3.	1809 - 1828	Liivimaa maanõunik Reinhold Wilhelm von Liphart
4.	1829 - 1835	Liivimaa maanõunik Konrad Siegmund von Brasch
5.	1835 - 1846	Liivimaa maanõunik vabahärra Karl Axel Christer von Bruiningk
6.	1846 - 1847	Liivimaa maanõunik Alexander von Oettingen
7.	1847 - 1862	Karl Eduard von Liphart
8.	1862 - 1882	salanõunik doktor Alexander Theodor von Middendorff
9.	1882 - 1900	Kuremaa mõisnik Liivimaa maanõunik Eduard Reinhold von Oettingen
10.	1900 - 1902	Liivimaa maanõunik Friedrich Maximilian (Max) von Sivers
11.	1902 - 1903	Luuu mõisnik Liivimaa maanõunik Alexander Arved Georg von Oettingen
12.	1903 - 1906	Audru mõisnik Liivimaa maanõunik parun Adolf (Alf) Konstantin Jakob Pilar von Pilchau
13.	1906 - 1927	kreisisaadik Erich August Arthur von Oettingen

Lisa 2. Liivimaa Üldkasuliku Õkonoomilise Sotsieteedi liikmed 1792–1915

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
1.	18.10.1792	vabahärra Leonhard Johann von BUDBERG	1727 - 1796	Ranka	Ramkau	tegelik riiginõunik	Strassburgi Ülikool		1745
2.	18.10.1792	Christoph Adam von RICHTER	1751 - 1815	Sidgunda	Siggund	kolleegiuminõunik, õkonoomiadiraktor	Göttingeni Ülikool	jur.	1771
3.	18.10.1792	vabahärra Balthasar von CAM- PENHAUSEN	1745 - 1800	Unguri	Orellen	tegelik riiginõunik, Li- vima vitssekuberner	Helmstedti Ülikool Halle Ülikool Leipzig Ülikool		1761 1762 1763
4.	18.10.1792	Friedrich Wilhelm von TAUBE	1744 - 1807	Mälpils	Schloß Lem- burg	kreisimarssal	Königsbergi Ülikool Leipzig Ülikool		1761 1762
5.	18.10.1792	Reinhold Wilhelm von LIP- HART	1750 - 1829	Raadi	Ratshof	kreisimarssal	Teadmata		
6.	18.10.1792	Friedrich Reinhold von BERG	1736 - 1809	Ropaži	Schloß Rodenpois	tegelik riiginõunik	Strassburgi Ülikool		1759
7.	18.10.1792	Carl Johann von ZIMMER- MANN	Teadmata	Ulbroka	Stubbensee	südametunnistuskohu- assessor	Teadmata		
8.	18.10.1792	Paul Reinhold EDLER VON RENNENKAMPFF	1752 - 1824	Jaun- kalsnava	Neu- Kalzenau	õuenõunik	Göttingeni Ülikool Leipzig Ülikool	jur. jur.	1770 1772
9.	18.10.1792	krahv Ludwig August MELLIN	1754 - 1835	Bripi	Koltzen	assessor	Bologna Ülikool		1769
10.	18.10.1792	Friedrich Wilhelm von SIVERS	1748 - 1823	Rencēni	Ranzen	kubermangumarssal, polkovnik	Ei käinud		
11.	18.10.1792	Ernst Heinrich ANHORN VON HARTWISS	1750 - 1833	-	-	Volmari kreisimarssal	Königsbergi Ülikool		1763
12.	18.10.1792	Carl Otto von LÖWENSTERN	1755 - 1833	Valmier- muiza	Wolmarshof	ülemkonsistooriumias- sessor	Berlini Ülikool Göttingeni Ülikool		
13.	18.10.1792	Georg Friedrich von JAR- MERSTEDT	1733 - 1794	Mēdzūla	Meselau	kolleegiuminõunik	Teadmata		
14.	13.02.1796	vabahärra Wilhelm von BLANCKENHAGEN	1761 - 1840	Allaži	Allasch	assessor	Teadmata		

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and-med	Kõrgkool	Eri-ala	Stuudium
15.	07.11.1796	August Friedrich von SIVERS	1766 - 1823	Õisu	Euseküll		Leipzigi Ülikool		
16.	09.02.1797	Karl Otto von TRANSEHE	1761 - 1837	Dzelzava	Selsau	õuenõunik	Göttingeni Ülikool	jur.	1779
17.	19.12.1797	vabahärra Wilhelm Friedrich von UNGERN-STERMBERG	1752 - 1832	-	-	Liivimaa maanõunik	Leipzigi Ülikool	jur.	1770
18.	18.12.1800	Andreas Georg von BAYER	? - 1811	Stukmaapi	Stockmannshof	kammerhärä	Teadmata		
19.	18.12.1800	vabahärra Johann Gottlieb von WOLFF	1756 - 1817	Veclatene	Alt-Laitzen	Liivimaa maanõunik	Ei käinud		
20.	04.07.1807	Burchard Christoph von VIE-TINGHOFF	1767 - 1828	Alüksne	Schloß Marienburg	salanõunik	Strassburgi Ülikool Göttingeni Ülikool	jur.	1784
21.	22.06.1808	Otto Johann Magnus von RICHTER	1755 - 1826	Vastse-Kuuste	Neu-Kusthof	Liivimaa maanõunik	Ei käinud		
22.	26.06.1809	krahv Georg Heinrich Ludwig von MENGDEN	1765 - 1812	Kauguri	Kaugershof		Ei käinud		
23.	15.12.1811	Heinrich August von BOCK	1771 - 1863	Loodi	Kersel	kaptän, Liivimaa maanõunik	Ei käinud		
24.	02.02.1813	Peter Reinhold von SIVERS	1760 - 1835	Heimtali	Heimthal	kreisimarssal	Leipzigi Ülikool		
25.	30.09.1815	Otto Moritz Ludwig von ENGELHARDT	1779 - 1842	Teadmata	-	doktor	Leipzigi Ülikool Leipzigi Ülikool	phys. chem.	1796 - 1797 1797 - 1798
26.	28.09.1823	Heinrich Gotthard Theodor von HAGEMEISTER	1784 - 1845	Vedrusti	Alt-Drosstenhof	kreisisohtunik	Ei käinud		
27.	28.09.1823	Georg Friedrich von SAMSON	1783 - 1862	Torma	Tormahof	kihelkonnakohtunik	Halle Franki Instituut		
28.	28.09.1823	vabahärra Paul Adolf Gottlieb von UNGERN-STERMBERG	1773 - 1830	Erastvere	Errastfer	kreisisaadik	Ei käinud		
29.	21.01.1824	Alexander Johann Wilhelm von ZOECKELL	1787 - 1874	Rauza	Rausenhof	major	Tartu Ülikool	jur.	1802 - 1805

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sk	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
30.	21.01.1824	vabahärra Karl Axel Christer von BRUININGK	1782 - 1848	Hellenur- me	Hellenorm	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	jur.	1802 - 1803
31.	17.01.1827	Konrad Siegmund von BRASCH	1779 - 1835	Ropka	Ropkoy	maakohunik	Ei käinud		
32.	28.09.1827	Bernhard Karl von WULF	1783 - 1844	Taheva	Taiwola	kreisisaadik	Tartu Ülikool	jur.	1802 - 1805
33.	11.01.1828	vabahärra Otto Heinrich Theo- dor von WOLFF	1790 - 1838	Litene	Lettin		Heidelbergi Ülikool	met- sa- maj.	
34.	22.01.1829	Carl Gottlieb von LIPHART	1778 - 1853	Raadi	Ratshof	kreisisaadik	Ei käinud		
35.	22.01.1829	vabahärra Johann Gottlieb von WOLFF	1781 - 1859	Vegul- bene	Alt-Schwa- neburg	maakohunik	Königsbergi Ülikool Göttingeni Ülikool		
36.	27.01.1829	Otto Friedrich Leonhard von RICHTER	1804 - 1830	Ranka	Ramkau	kaardiväeleitnant	Ei käinud		
37.	08.10.1830	Johann Philipp von SCHULTZ	1780 - 1862	Veekalsna- va	Alt-Kalze- nau	direktor	Teadmata		
38.	21.01.1831	C. von MAYDELL	Teadmata	Teadmata	.	sillakohunik	Teadmata		
39.	23.01.1833	Friedrich von SIVERS	1792 - 1869	Õisu	Euseküll	kihelkonnakohtunik	Tartu Ülikool	phil.	1811 - 1812
40.	24.01.1834	Otto Magnus von GRUE- NEWALDT	1801 - 1890	Koigi	Koik	Eestimaa maanõunik	Tartu Ülikool Göttingeni Ülikool	cam. phil. (zool.)	1819 - 1821 1821 - 1822
41.	28.08.1835	Johann (John) von BLANCKENHAGEN	1798 - 1884	Drabesi	Drobbusch	assessor	Teadmata		
42.	28.08.1835	Ernst Franz Gustav von GAVEL	1803 - 1840	Rannu	Schloß Randen	kihelkonnakohtunik	Tartu Ülikool	jur.	1821 - 1822
43.	19.01.1839	Alexander von OETTINGEN	1798 - 1846	Kuremaa	Jensel	kreisisaadik	Tartu Ülikool	jur., riigi- tead.	1815 - 1818

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
44.	20.01.1841	Georg Karl Gustav von EN- GELHARDT	1811 - 1887	Virkene	Würken	kapten	Ei käinud		
45.	20.01.1841	vabahärra Otto Johann Got- thieb (Bogdan) von WOLFF	1804 - 1859	Jaunrauna	Ronne- burg-Neuhof	kihelkonnakohtunik	Tartu Ülikool	oec.	1821 - 1824
46.	20.01.1841	Karl Eduard von LIPHART	1808 - 1891	Torma	Tormahof	doktor	Königsbergi Ülikool Berlini Ülikool Berlini Ülikool	med.	
47.	22.01.1846	August Johann (Friedrich) von SIVERS	1796 - 1868	Va- na-Kuuste	Alt-Kusthof	kreisisaadik	Tartu Ülikool	med.	1815 - 1818
48.	13.01.1847	vabahärra Carl von WRAN- GELL	1811 - 1891	Lugazi	Schloß Luhde	assessor	Tartu Ülikool	med.	1831 - 1836
49.	13.01.1847	Peter Anton von SIVERS	1807 - 1893	Holstre	Holstfershof	kreisisaadik	Tartu Ülikool	jur.	1826 - 1829
50.	13.01.1847	Heinrich von HAGEMEISTER	1815 - 1890	Veedrusti	Alt-Dros- tenhof		Ei käinud		
51.	14.06.1848	Karl Gustav Leonhard von BRASCH	1811 - 1867	Ropka	Ropkoy	kreisikohtunik	Tartu Ülikool	cam.	1829 - 1832
52.	24.01.1851	Hermann Georg Magnus von BRUEMMER	1802 - 1872	Vestiena	Festen	kaardiväerittmeister	Ei käinud		
53.	20.01.1855	vabahärra Karl Gustav Johann von UNGERN-STERNBERG	1806 - 1874	Kooraste	Korast		Tartu Ülikool	oec.	1824 - 1825
54.	17.01.1856	Eduard Reinhold von OET- TINGEN	1829 - 1919	Kuremaa	Jensel		Tartu Ülikool Tartu Ülikool	jur. oec.	1846 1847 - 1849
55.	21.01.1857	Otto Heinrich Robert von ANREP	1805 - 1877	Löve	Lauenhof		Tartu Ülikool	oec.	1825 - 1829, 1830
56.	21.01.1857	Alexander Michael Andreas Maria von GROTE	1829 - 1917	Mälpils	Schloß Lem- burg		Teadmata		

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
57.	20.01.1858	vabahärra Gotthieb Hugo Bern- hard von WOLFF	1818 - 1892	Zieneris	Somershof		Tartu Ülikool Berliini Ülikool	cam.	1837 - 1839
58.	20.01.1858	parun Theodor von KRÜDE- NER	1808 - 1866	Uue-Suis- lepa	Neu-Suislep		Tartu Ülikool	jur.	1826 - 1829
59.	15.01.1859	Heinrich von HAGEMEISTER	1815 - 1890	Veedrusti	Alt-Dros- tenhof		Ei käinud		
60.	17.01.1861	Alexander Theodor von MID- DENDORFF	1815 - 1894	Hellenur- me	Hellenorm	tegelik riiginõunik, doktor	Tartu Ülikool Berliini Ülikool Erlangeni Ülikool Breslau Ülikool Viini Ülikool	med. zool. zool. zool.	1832 - 1835
61.	06.05.1861	Alexander Michael Andreas Maria von GROTE	1829 - 1917	Mälpils	Schloß Lem- burg		Teadmata		
62.	16.01.1862	Wassili von ZUCKERBECKER	1807 - 1869	Balzkalni	Friedrichs- hof		Tartu Ülikool	oec., med.	1828 - 1833
63.	16.01.1862	krahv Gottilob Gustav Johann von SIEVERS	1823 - 1907	Prauliena	Praulen		Teadmata		
64.	05.11.1862	Hermann Friedrich Georg von SIVERS	1815 - 1867	Heimitali	Heimthal	leitnant, sillakohtunik	Teadmata		
65.	23.01.1863	Hermann Klaudius von SAM- SON-HIMMELSTJERNA	1826 - 1908	Urvaste	Urbs		Tartu Ülikool Berliini Ülikool ja Leipzigigi Ülikool École centrale des arts et manufac- ture	nat. nat. inse- ner	1845 - 1849 1850 - 1853
66.	23.01.1863	vabahärra Johann Gottlieb Ferdinand von WOLFF	1830 - 1892	Lizums	Lysohn	doktor	Tartu Ülikool	med.	1849 - 1854
67.	15.01.1864	vabahärra Carl von WRAN- GELL	1811 - 1891	Lugaži	Schloß Luhde		Tartu Ülikool	med.	1831 - 1836

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
68.	10.01.1865	Johann Otto Gottlieb von BLANCENHAGEN	1830 - 1875	Allaži	Allasch		Teadmata		
69.	10.01.1865	Karl Johann von SEIDLITZ	1798 - 1885	Meeri	Meyershof	doktor	Tartu Ülikool	med.	1815 - 1820
70.	10.01.1865	Karl Georg Wilhelm Maria Nikolaus (Nikolai) von GROTE	1826 - 1911	Kaagjärve	Kawershof		Teadmata		
71.	19.01.1866	August Joachim von PANDER	1808 - 1896	Jaunrauna	Ronneburg- Neuhof		Teadmata		
72.	17.01.1867	Karl Justus von MENSEN- KAMPFF	1808 - 1878	Tarvastu	Schloß Tarvast	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	jur.	1827 - 1830
73.	17.01.1867	Friedrich Heinrich Alexander von STRYK	1828 - 1912	Riidaja	Morsel- Podrigel		Tartu Ülikool Tartu Ülikool Berliini Ülikool	nat. oec.	1846 - 1847 1847 - 1849
74.	17.01.1867	August Gregor (Gori) von SIVERS	1826 - 1904	Kärgula	Kerjel		Tartu Ülikool	phys., oec.	1846 - 1849
							Berliini Ülikool		1850 - 1851
75.	16.01.1868	vabahärra Hermann von WRANGELL	1820 - 1896	Turna	Turneshof		Tartu Ülikool	jur.	1839 - 1842
76.	06.06.1868	August Peter Alexander von SIVERS	1825 - 1876	Õisu	Euseküll	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool Eldena Ülikool	nat.	1844 - 1847
77.	06.06.1868	vabahärra Leonhard Heinrich Georg von MEYENDORFF	1840 - 1883	Ranka	Ramkau		Tartu Ülikool Berliini Ülikool	jur.	1859 - 1863 1864 - 1865
78.	19.01.1872	Heinrich (Harry) Emil von STRYK	1831 - 1894	Araksti	Arras		Teadmata		

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
79.	18.01.1874	Jakob (James) Moritz Justus von MENSENKAMPFF	1834 - 1913	Koikküla	Adsel-Koi- küll		Tartu Ülikool Dresdeni Politeh- nikum	astr., phys.	1853 - 1857
80.	18.01.1874	Hermann Claudius Oskar von SAMSON-HIMMELSTJERNA	1844 - 1906	Rõuge	Rauge		Tartu Ülikool Heidelbergi Ülikool Müncheni Ülikool Tübingeni Ülikool	jur.	1862 - 1867
81.	18.05.1874	Peter Heinrich Gottlieb von BLANCENHAGEN	1856 - 1919	Veismapi	Weissens- tein		Tartu Ülikool	nat. oec.	1876 - 1878
82.	13.06.1876	W. von KLOT	Teadmata	Cesvaine/ Lautere	Seswegen/ Lauternsee		Teadmata	oec. pol.	1877 - 1881
83.	13.06.1876	Nikolai von ESSEN	1839 - 1900	Uue-Kasti- re	Kaster		Ei käinud		
84.	13.06.1876	Nikolai Gustav von KLOT	1828 - 1903	Imukvere	Immofer		Tartu Ülikool Tartu Ülikool	med. oec.	1846 - 1848 1848 - 1849
85.	21.01.1881	Ernst Adolph Wilhelm von MENSENKAMPFF	1840 - 1887	Kavastu	Kawast		Tartu Ülikool	jur.	1859 - 1863
86.	20.06.1881	Otto Karl von VEGESACK	1841 - 1902	Länmuiza	Lahnhof		Ei käinud		
87.	07.12.1881	August Friedrich von SIVERS	1837 - 1896	Va- na-Kuuste	Alt-Kusthof		Tartu Ülikool Heidelbergi Ülikool Berlini Ülikool	phys., oec.	1859 - 1861
88.	18.01.1883	Karl Gustav Guido von NU- MERS	1833 - 1913	Idus	Idwen		Teadmata		
89.	18.01.1884	vabahärra Georg Ferdinand von WRANGELL	1848 - 1889	Koigu	Annenhof		Karlsruhe Politeh- nikum		

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
90.	28.01.1884	Karl Georg Wilhelm Maria Nikolaus (Nikolai) von GROTE	1826 - 1911	Kaagjärve	Kawershof		Teadmata		
91.	13.01.1887	Ernst von MIDDENDORFF	1851 - 1916	Hellenur- me	Hellenorm		Tartu Ülikool	chem.	1869, 1873 - 1874
92.	12.01.1888	Johann Karl Woldemar von KNIERIEM	1849 - 1935	Peterhof	Peterhof	doktor	Tartu Ülikool Tartu Ülikool Tartu Ülikool Heidelbergi Ülikool	jur., oec.	1869 - 1871
93.	27.08.1888	parun Adolf (Alf) Konstantin Jakob PLAR VON PILCHAU	1851 - 1925	Audru	Audern		Tartu Ülikool Halle Ülikool	jur.	1870 - 1873 1873 - 1873 - 1874
94.	16.01.1890	vabahärra Heinrich Eduard Paul von CAMPENHAUSEN	1846 - 1906	Ilzene	Ilsen		Tartu Ülikool	jur., chem.	1865 - 1869
95.	16.01.1890	Andreas Alexander von MOEL- LER	1840 - 1894	Sömerpalu	Sommer- pahlen		Tartu Ülikool	jur.	1862 - 1865
96.	14.01.1892	Alfred Ferdinand Friedrich von SIVERS	1854 - 1911	Õisu	Euseküll		Tartu Ülikool	oec. pol., oec.	1873 - 1878
97.	18.01.1894	Woldemar Friedrich Gustav von MAYDELL	1855 - 1905	Märciena	Martzen		St. Peterburgi Aleksandri lüt- seum		1871 - 1877
98.	17.01.1895	Alexander Arved Georg von OETTINGEN	1857 - 1943	Luaa	Ludenhof		Tartu Ülikool	oec.	1875 - 1878
99.	17.01.1895	Hermann Arthur von zur MÜHLEN	1854 - 1928	Suure- Konguta	Groß-Con- gota		Teadmata		
100.	17.01.1895	Friedrich Maximilian (Max) von SIVERS	1857 - 1919	Skriveri	Römershof	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	zool., oec.	1875 - 1879

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
101.	15.01.1896	Ernst Johann Gottlieb von BLANCENHAGEN	1860 - 1917	Akenstaka	Klingenberg		Teadmata		
102.	16.01.1897	parun Viktor August Alexander von STACKELBERG	1853 - 1945	Kärde	Kardis		Tartu Ülikool	chem.	1872 - 1878
103.	16.01.1897	Nikolaus Eduard von TRANSE- HE	1847 - 1918	Taurupe	Taurup	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	chem., jur.	1866 - 1867
104.	16.01.1897	Walter von zur MÜHLEN	1858 - 1909	Judaži	Judasch		Teadmata		
105.	10.06.1897	vabahärra Oswald Paul Conrad Constantin von UN- GERN-STERBERG	1847 - 1907	Viljandi	Schloß Fellin		Tartu Ülikool Müncheni Ülikool	jur. jur.	1866 - 1870 1871 - 1872
106.	14.01.1898	Erich August Arthur von OET- TINGEN	1862 - 1928	Kuremaa	Jensel		Tartu Ülikool	jur.	1880 - 1884
107.	20.01.1900	Friedrich Maximilian (Max) von SIVERS	1857 - 1919	Skrõveri	Römershof	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	zool., oec.	1875 - 1879
108.	20.01.1900	vabahärra Rudolf Friedrich Axel von DELWIG	1851 - 1916	Ape	Hoppenhof		Tartu Ülikool	jur.	1872 - 1876
109.	22.01.1902	vabahärra Joseph Otto Karl von WOLFF	1868 - 1922	Tõnuži	Lindenberg		Tartu Ülikool	oec.	1887 - 1891
110.	17.06.1902	Karl Gerhard Hermann von SAMSON-HIMMELSTJERNA	1855 - 1920	Vaabina	Uelzen		Tartu Ülikool	oec. pol.	1874 - 1878
111.	23.01.1903	Edward Adelhard von WAHL	1860 - 1936	Adavere	Addafer		Tartu Ülikool	oec. pol., oec.	1879 - 1884
112.	22.01.1904	vabahärra Johann (Hans) Otto von ROSEN	1870 - 1945	Lielstraupe	Groß-Roop	Riia-Volmari kreisi- saadik	Teadmata		
113.	21.03.1906	Axel von SAMSON-HIMMEL- STJERNA	1861 - 1950	Hummuli	Hummelshof	kreisisaadik	Ei käinud		

Nr	Liikmeks valimine	Nimi	Eluaastad	Mõis	Sks k	Biograafilised and- med	Kõrgkool	Eri- ala	Stu- dium
114.	16.06.1907	vabahärja Otto Bruno Peter von STACKELBERG	1867 - 1945	Vedu	Fechtenhof		Riia Polütehnikum Riia Polütehnikum	chem. oec.	1888 - 1889 1889 - 1889 - 1890
115.	17.01.1908	Alexander Arved Georg von OETTINGEN	1857 - 1943	Luua	Ludenhof	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	oec.	1875 - 1878
116.	17.01.1908	Johann Heinrich William von BLANCKENHAGEN	1863 - 1919	Drabeši	Drobbusch		Tartu Ülikool	chem.	1883 - 1886
							Tartu Ülikool	jur.	1887 - 1888
117.	22.01.1909	Adolf von HEHN	1861 - 1929	Druviena	Druween		Tartu Ülikool Königsbergi Ülikool	oec. oec.	1881 - 1883 1884 - 1885
118.	05.06.1911	Rudolf (Rolf) von ANREP	1865 - 1945	Löve	Lauenhof		Teadmata		
119.	24.01.1913	Woldemar Friedrich Gustav (Walli) von ROTH	1860 - 1925	Tilsi	Tilsit		Tartu Ülikool Tartu Ülikool	jur. oec.	1881 1881 - 1884
120.	24.01.1913	Max von ANREP	1870 - 1915	Omulji	Homeln	Võnnu-Valga kreisisaadik	Tartu Ülikool Tartu Ülikool Tartu Ülikool Marburgi Ülikool Heidelbergi Ülikool	hist. jur. oec. pol. alates 1887 kuni 1888	1887 1888 1889 - 1890 1887 1888
121.	03.09.1915	parun Viktor August Alexander von STACKELBERG	1853 - 1945	Kärde	Kardis	Liivimaa maanõunik	Tartu Ülikool	chem.	1872 - 1878
122.	03.09.1915	Max Otto Karl von SIVERS	1871 - 1956	Auciems	Autzem		Riia Polütehnikum	oec.	1891 - 1892
123.	03.09.1915	Edward Adelhard von WAHL	1860 - 1936	Adavere	Addafer		Tartu Ülikool	oec. pol, oec.	1879 - 1884